

Yüşa GANNUŞİ ile Söyleşi

Naman Bakaç

25 Kasım 2025

<https://www.fokusplus.com/roportaj/dr-yusra-gannusi-tunusun-demokrasisi-icin-demokratik-ulkelerin-sesleri-gur-cikmali>

Dr. Yüstra Gannuşî: Tunus'un Demokrasisi İçin Demokratik Ülkelerin Sesleri Gür Çıkmalı

Raşid Gannuşî'nin kızı olan Dr. Yüstra Gannuşî, Fokus+’a özel açıklamalarda bulundu. Yüstra Gannuşî, Tunus’un yeniden demokrasiye dönebilmesi için uluslararası toplumun çok daha güçlü ve net bir şekilde tepki vermesi gerektiğini vurguladı.

Tunus, 2021 yılının temmuz ayından beri Cumhurbaşkanı Kays Said tarafından anayasal bir darbe ve otoriter bir rejimle yönetiliyor. Kays Said 2021’den itibaren Tunus’ta parlamentoyu askıya aldı, milletvekillerinin dokunulmazlığını kaldırdı, seçilmiş başbakanı görevden el çektilererek yerine kendisinin belirlediği bir atanmış getirdi, anayasayı devre dışı bırakıp ülkeyi kararnamelerle yönetti ve hala da yönetiyor. Yasama ve yürütme dışında yargı erkinin de başında resmi ve fiili olarak Cumhurbaşkanı Kays Said duruyor. Bu yüzden tek adam rejimi, diktatöryel bir yönetim ve anayasal darbe yapmakla nitelendiriliyor.

2023 Şubat’ından beri de Müslüman bir entelektüel, siyasetçi ve Tunus Meclis Başkanı olan Raşid Gannuşî ve Nahda Hareketi olmak üzere neredeyse tüm muhalefete yönelik baskı uygulanmakta, gözaltılar sürmekte, sivil toplum kuruluşları ve siyasi partilerin genel merkezleri

terörizm, güvenliği tehdit ve ihanetle suçlanarak kapatılmaktadır. Tüm bunların yanında pandemiden beri düzlüğe çıkmayan ekonomik kriz, halkta ciddi bir huzursuzluk da oluşturmuş durumda.

İslam ve Arap dünyasında 2011 yılında başlattığı uyanış ve devrimle anılan Tunus, dört yıldır muhalefetin mücadelesine rağmen hala otoriter bir rejim altında yönetilmekte; Cumhurbaşkanı Kays Said devrilememekte veya istifa etmemektedir. Tunus, en son Nahda Hareketi Lideri ve Meclis Başkanı Raşid Gannuşi'nin ülkenin saygın anayasa hukukçularından ve siyasetçilerinden biri olan seküler Cevher Bin Mübarek'in maruz kaldığı haksızlıklara karşı açlık greviyle gündeme geldi. Uzunca bir süredir anayasal bir darbe ve adeta bir açık hava hapishanesine dönen ülkedeki son durumu, muhalefetin darbeye karşı yürüttüğü mücadeleyi, Raşid Gannuşi'nin açlık grevini ve Tunus'u yakın ve orta vadede nasıl bir geleceğin beklediğini Raşid Gannuşi'nin kızı olan Dr. Yüsrâ Gannuşi ile konuştuk.

“Cumhurbaşkanı Said, tüm yetkileri ele geçirmek için parlamentoyu ve hükümeti krizin sorumlusu olarak gösterdi”

2019'da Nahda Hareketi ve Raşid Gannuşi'nin de desteklediği Cumhurbaşkanı Kays Said yüzde 72,9 oyla Cumhurbaşkanı seçildi. Nahda Hareketi ile Cumhurbaşkanı Kays Said arasında ne yaşandı ki veya ne tür gelişmeler oldu ki 2021'de Kays Said anayasal darbe ile suçlanıyor? 2019 ile 2021 arasındaki gelişmeleri özetleyebilir misiniz?

Kays Said, seçilmesinden kısa bir süre sonra, Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Parlamento'nun yetkileri paylaştığı yarı başkanlık yarı-parlamentar sistemini benimseyen 2014 anayasasında kurulan hassas dengeyi istismar ederek, demokratik kurumların işleyişini engellemeye başladı.

Tunus Cumhurbaşkanı Kays Said

Gözden Kaçmasın

Kendi atadığı başbakanın liderliğindeki hükümetin kurulmasını engelledi. Parlamenteoya hitap etmeyi reddetti. Parlamento tarafından kabul edilen anayasa mahkemesi yasası da dahil, kabine değişikliklerini onaylamayı ve yasaları yürürlüğe koymayı reddetti. Başbakan ile Cumhurbaşkanı'nın ortak çalışma alanlarından biri olan dış politikayı özellikle sekteye uğrattı, dış ziyaretleri engelledi ve hatta Tunus'a yabancı yatırımı caydırmaya ve covid-19 aşılarının teminini engellemeye kadar ileri gitti.

Müttefikleri de parlamento çalışmalarını aksattı ve parlamentoyu karalayarak tüm sorunların sorumlusu olarak göstermeye çalıştı. Bunların hepsinin, mevcut krizleri derinleştirerek halkın memnuniyetsizliğini parlamento ve hükümete yönlendirmek, halkta siyasetçilere ve demokrasiye karşı bir hayal kırıklığı oluşturmak ve Temmuz 2021'de tüm yetkileri ele geçirmesi için zemin hazırlamak amacıyla atılmış adımlar olduğu sonradan ortaya çıktı.

“Demokrasiye indirilen darbe karşısında, babam halkı destek için meclise çağırdı”

2021 yılının temmuz ayında Cumhurbaşkanı Kays Said, parlamentoyu askıya aldı, milletvekillerinin dokunulmazlığını kaldırdı, hükümeti feshetti, başbakanı görevden aldı, kendi seçtiği bir başbakan atadı ve yasama ile yürütme erklerini fiilen devre dışı bırakarak ülkeyi kararnamelerle yönetmeye başladı. Cumhurbaşkanı bu anayasal darbeyi hangi gerekçeyle başlattı? Tunus'u diktatörce yönetirken hangi argümanları öne sürüyor? Halk nasıl tepki verdi? Nahda Hareketi ve Raşid Gannuşi, anayasal darbeye ve otoriter baskıya karşı ne yapıyor? Nasıl direniyorlar?

Yukarıda söylediğim gibi, Said mevcut siyasi, ekonomik ve pandemi krizlerini istismar etti; bu krizleri daha da kötüleştirerek halkın öfkesini parlamento ve hükümete yönlendirdi. Bunu, eğer tüm yetkiler kendi elinde olursa halkın bütün sorunlarını çözeceğini ve onları hantal demokratik süreçten kurtaracağını vadeden bir kurtarıcı olarak kendini göstermek amacıyla yaptı. Devlete yönelik yakın bir tehlike halinde cumhurbaşkanına olağanüstü tedbirler alma yetkisi tanıyan anayasanın 80. maddesine dayanarak hareket ettiğini iddia etti.

Ancak bu madde, cumhurbaşkanının bunu ancak başbakan ve meclis başkanıyla görüştüktan sonra yapabileceğini ve parlamentonun açık oturum halinde kalması gerektiğini öngörür. İşte bu nedenle babam, anayasaya aykırı bu tedbirlerin açıklandığı 25 Temmuz 2021 gecesi parlamento gitti. Orada bu adımların anayasaya aykırı olduğunu ve demokrasiye karşı bir darbe niteliği taşıdığını dile getirdi. Halkı, tüm bunlara karşı durmaya ve anayasayı yeniden tesis etmek için kendisine destek vermeye çağırdı.

“Cumhurbaşkanı Sad’i hala destekleyen neredeyse hiçbir güvenilir siyasi parti veya sivil toplum kuruluşu kalmadı”

Nahda Hareketi dışındaki muhalefet, darbeye nasıl tepki verdi? Örneğin, 2011 Tunus Devrimi'nin başlıca sivil hareketlerinden ve önemli aktörlerinden biri olan Tunus Genel İşçiler Sendikası, darbeye ve yükselen faşizme karşı nasıl bir tutum takındı? Muhalefetin genel tablosu nedir? Hangi kurumlar ve aktörler darbeye ve otoriter yönetime direniyor, hangileri Cumhurbaşkanı Kays Said’i destekliyor?

Darbeden hemen sonra siyasi partilerin ve sivil toplum derneklerinin tepkilerinde bir bölünme yaşandı. Nahda’nın yanı sıra birkaç siyasi parti, önde gelen siyasi figürler ve anayasa hukuku uzmanları darbeyi reddetti. Ancak diğer birçok siyasi parti ile Tunus Genel İşçiler Sendikası gibi büyük örgütler ve bazı sivil toplum kuruluşları darbeye karşı çıkmadı ve siyasi sistemin yeniden yapılandırılması sürecine dahil olma arayışında açıklamalar yayımladılar. Tunus Genel İşçiler Sendikası kendi önerdiği bir takvim açıkladı fakat Cumhurbaşkanı bunu görmezden geldi.

Kays Said’in, hiç kimseyle diyaloga girememesi ve eski müttefiklerine karşı bile giderek artan oranda baskıya başvurması, yavaş yavaş en yakın destekçileri de dahil olmak üzere ona verilen desteğin erimesine yol açtı. Öyle ki artık Sad’i hala destekleyen neredeyse hiçbir güvenilir siyasi parti veya sivil toplum kuruluşu kalmadı.

“Bağımsız yargı ve bağımsız medyanın ortadan kaldırılması, Kays Said’in diktatöryel yönetimini kolaylaştırdı”

Cumhurbaşkanı Kays Said, hazırlattığı anayasayı Temmuz 2022’de sunduğu referandumda katılım, yüzde 30, Aralık 2022’de düzenlenen erken seçimde ise yüzde 11,2 oldu. Çok geçmeden Nahda Hareketi ve diğer muhalefet figürlerini hedef alan bir tutuklama dalgası başladı ve babanız Raşid Gannuşi Nisan 2023’te tutuklandı. Meşruiyeti düşük olmasına rağmen 2021’den beri ülkeyi diktatöryel bir biçimde yürüttüğü söylenen Kays Said neden devrilemiyor ya da istifa ettirilemiyor? Neden meclis çalıştıramadı ve meşru hükümet göreve gelemedi?

Uluslararası medya ve ortaklar tarafından bile durmadan tekrarlanan geniş halk desteği ve meşruiyet iddialarına rağmen, bu popülerite ne kitlesel mitinglere ne de seçimlere katılım oranlarına yansdı. Rekor düzeydeki düşük katılımlar ve Said’in kendi seçim yasasını ve seçim komisyonunu oluşturması, tüm rakiplerini saf dışı bırakması ya da tutuklatması, gerçek bir halk desteğinin olmadığını kanıtlıyor.

Ancak darbe sonrasında bağımsız yargının ve bağımsız medyanın ortadan kaldırılması siyasi partilerin ve sivil toplumun zayıflatılması, onun yönetimini kolaylaştırdı. Bu unsurlar, darbesinin temel dayanaklarıydı ve başlangıçta sivil toplumun ve siyasi partilerin belli kesimlerince sorgulanmamıştı. Kendisini bir kurtarıcı olarak sunmak için kullandığı popülist söylem, yargılardan siyasetçilere, dış finansmanlı derneklerden Afrikalı göçmenlere kadar çeşitli "düşmanlar"ı hedef gösterdi. Böylece korku, nefret ve ayrışma yaratarak bunlardan yararlandı. Ayrıca, özellikle AB ve ABD olmak üzere Tunus'un en yakın ekonomik ortaklarının sessiz kalıp Said'e sürekli destek vermesi, onun vizyon veya yetkinlik eksikliğine ve çözme vaat ettiği sorunların daha da kötüleşmesine rağmen diktatörlüğünün sürmesine yardımcı oldu.

“Açlık grevindeki Cevher Bin Mübarek, Cumhurbaşkanı Kays'ın darbesine karşı en erken ve en net ses çıkaran saygın bir anayasa hukukçusudur”

2023'te babanız Raşid Gannuşi ile tutuklananlar arasında gazeteciler, siyasetçiler, iş insanları, avukatlar ve akademisyenler vardı. Bunların arasında Tunus'un en tanınmış anayasa hukukçularından ve siyasi figürlerinden biri olan Cevher Bin Mübarek de bulunuyor. 84 yaşındaki babanız, Cevher Bin Mübarek'in açlık grevine destek olarak 7 Kasım 2025'te bir açlık grevine başladı. Cevher Bin Mübarek kimdir? Babanız neden ona destek olmak için açlık grevi yapıyor?

Babam hapisshanedeyken daha önce hem tutukluluğunun adaletsizliğini protesto etmek hem de Gazze ile dayanışma amacıyla açlık grevleri ilan etmişti. Ancak bu son açlık grevini, kendisi gibi siyasi bir mahkum olan Cevher Bin Mübarekle dayanışma amacıyla başlattı. Cevher Bin Mübarek, 2011'deki devrim sonrası geçiş döneminde Nahda'ya muhalefetiyle tanınan anayasa

hukuku profesörü ve önde gelen bir insan hakları aktivistidir. 2021'deki darbeye karşı en erken ve en net çıkan karşı seslerden biri olarak öne çıktı; bu girişimin anayasaya aykırı olduğunu dile getirdi ve "Darbeye Karşı Vatandaşlar" adında bir grup kurarak siyasi görüşü ne olursa olsun tüm vatandaşların demokrasiyi savunup darbeye karşı çıkması gerektiğini vurguladı.

Bunun sonucunda, Nahda Hareketi dahil çeşitli partileri, dernekleri ve figürleri bir araya getiren geniş tabanlı bir koalisyon olan Ulusal Kurtuluş Cephesi kuruldu. Bu cephe, darbeyi sona erdirmek, anayasayı yeniden tesis etmek ve yeni seçimler düzenlemek amacıyla muhalefeti birleştirmek için protestolar, mitingler, müzakereler ve toplantılar organize etti. Said'in darbesi, siyasi yelpazenin ve sivil toplumun bölünmüş tutumu sayesinde mümkün olabildiği için birlik yönünde atılan her adım tehlikeli görülüyordu; Said de muhalefetin bu şekilde birleşmesini önlemeye girişti. Bu bağlamda, 2023'ün başlarında eski Başbakan Ali Laarayedh ve eski bakan Nureddin Bhiri gibi Nahda'nın önde gelen isimlerinin de aralarında bulunduğu bir tutuklama dalgası yaşandı. Sonrasında Cevher Bin Mübarek ve diğer bazı önemli muhalefet figürleri de muhalefet içinde daha güçlü bir birlik oluşturmak için yaptıkları bu toplantılar gerekçe gösterilerek devlete karşı komplo kurmakla suçlanıp tutuklandılar.

"Babamın açlık grevi, Tunuslulara farklılıkları bir kenara bırakıp demokrasiyi yeniden tesis etmek için birleşmeleri yönünde bir çağrıdır"

Babamın son açlık grevi, sanıkların duruşmalara bizzat katılmalarına bile izin verilmeyip "uzaktan" katılmaya zorlandıkları adil olmayan bir yargılamayı protesto etmek için açlık grevine başlayan Cevher Bin Mübarekle dayanışma amacı taşıyor. Mübarek 18 yıl hapis cezasına çarptırıldı; aynı dalgada tutuklanan diğerleri de yargılama ihlalleriyle dolu davalarda 66 yıla kadar hapis cezalarına mahkum edildi. Babamın bu grevi ise, bir mektupta açıklandığı üzere, siyasi veya ideolojik görüşleri ne olursa olsun tüm Tunuslulara, ülkenin karşı karşıya olduğu tehlikeleri görmeleri ve farklılıklarını bir kenara bırakıp demokrasiyi yeniden tesis etmek için birleşmeleri yönünde bir çağrıdır.

Babanız Raşid Gannuşi tutuklandığında Parlamento Başkanı ve Nahda Hareketi lideriydi. Şimdi 84 yaşında ve açlık grevinde. Demokratik yollarla seçilmiş bir parlamento başkanı ile bir hareketin liderinin tutuklanmasına; insan hakları örgütleri, Batılı ve Tunuslu medya, Avrupa Birliği ve Türkiye nasıl tepki verdi? Bu tepkileri yeterli buluyor musunuz?

Babamın haksız yere tutuklanması uluslararası insan hakları örgütlerince kınandı; AB, ABD, Türkiye ve diğer ülkelerin yetkilileri endişelerini dile getirdiler. Bunları takdir ediyoruz. Yine

de onun meclis başkanı olarak, hayatını demokrasi ve insan hakları değerlerini yaymaya adanmış önde gelen bir entelektüel ve dünyanın en yaşlı siyasi mahkûmlarından biri olarak hala tutuklu kalması, 2021'deki darbe ve ardından yargının ele geçirilip tüm denge ve denetleme mekanizmalarının ortadan kaldırılması olmadan mümkün olamazdı.

Nahda Hareketi Lideri Raşid Gannuşi

Tunus'ta demokrasinin bu şekilde ortadan kaldırılması, babamın ve daha nice kişinin haksız yere hapsedilmesine imkân verdi ve bu gayrimeşru yönetimin sürdürülmesi için gelecekte daha fazla ihlali beraberinde getirecek. Bu da dünya genelindeki tüm demokratik ülkelerden çok daha güçlü kınamalar gelmesini ve Tunus'un yeniden demokrasiye dönmesi için çok daha gür bir sesle çağrı yapılmasını gerektiriyor.

"Tek çıkış yolu, Tunus'u yeniden demokratik meşruiyete döndürecek birleşik bir cephe oluşturmaktır"

Ülke, meşruiyeti zayıf ve halk desteği az olan bir cumhurbaşkanı ve hükümetin öncülüğündeki bir darbe yönetimi altında; toplum ekonomik krizin pençesinde, muhalefet baskı altında, birçok muhalefet lideri hapiste, bazı muhalefet partilerinin genel merkezleri kapatıldı, açlık grevleri sürüyor ve yolsuzluk had safhaya ulaşmış durumda. "Açık hava hapishanesi" olarak tanımlanan Tunus'u bu anayasal darbe ve otoriter yönetimden kurtarmak için Nahda ve muhalefet sizce nasıl bir strateji izlemeli?

Mevcut çok boyutlu krizden çıkmanın tek yolu, yeniden anayasal demokratik düzene dönmektir. Tunus devrimi ve onun bölge genelinde ilham verdiği diğer halk ayaklanmaları ile

Tunus'un ve bölgenin bugünkü durumu, diktatörlüğün asla istikrar, refah ve güvenlik sağlayamayacağını kanıtıyor. Demokrasi, kusursuz olmasa da farklılıklarımızı yönetmek ve halkın özgürlük ile onur taleplerini karşılamak için tek sistem olmaya devam ediyor.

Tek çıkış yolu, Tunus'u yeniden demokratik meşruiyete döndürecek, iktidarı halka geri verecek, muhalefeti ortadan kaldırmak, bölünme ve korku yaratmak için devletin kaynaklarını kullanmak yerine gerçek sorunlara odaklanacak meşru temsilcileri seçme yetkisini verecek bir birleşik cephe oluşturmaktır.

“Tunus demokrasisine karşı gerçekleşen darbe, bazı kesimlerce desteklendi ve ne yazık ki kayıtsızlıkla karşılandı”

Az önce resmetmeye çalıştığım ve muhalefetin darbe ve faşizm ile yönetiliyor dediği Tunus'u yakın ve orta vadede nasıl bir gelecek bekliyor? Diktatöryel yönetim sürececek mi ülke normalleşecek mi? Türkiye halkından ve hükümetinden beklentiniz nedir?

Cumhurbaşkanı Kays Said'in Tunus demokrasisine karşı gerçekleştirdiği darbe, bazı kesimlerce desteklenirken, diğerleri tarafından endişeyle ve ne yazık ki çoğunlukla kayıtsızlıkla karşılandı. Tunus'un demokrasiye geçiş sürecini destekleyen ortaklarına sürekli olarak vurguladığımız gibi, sadece endişe ifadeleri hiçbir sonuç doğurmaz; Tunus'un otoriterliğe geri dönmesini ve bunun kaçınılmaz sonucu olan ekonomik kriz, istikrarsızlık ve güvensizliği önlemek için daha güçlü tepkiler gerekiyordu. Nitekim Said'in bu endişe ifadelerine tepkisi tamamen kayıtsızlık oldu; bu ülkelerin ürkek açıklamalarını alaya alarak “biz de onların endişesinden endişeliyiz” dedi. Uyardığımız gibi, Said'in yetersizliği ve Tunus'un gerçek sorunlarına karşı ilgisizliği, enflasyonun kötüleşmesine, ekonomik çöküşe ve rahatsızlıkların artmasına engel olamayacak.